Archeologienota: De inrichting van een parking bij het Sportlandschap te Mortsel

Vanessa Vander Ginst

Tienen, 2018
Studiebureau Archeologie bvba

Colofon

Archeologienota: De inrichting van een parking bij het Sportlandschap te Mortsel

Initiatiefnemer:	Stad Mortsel
Projectleiding:	Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Vanessa Vander Ginst
Auteurs:	Vanessa Vander Ginst
Foto's, plannen en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2018, Studiebureau Archeologie bvba

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2017J282

Erkend archeoloog: Vanessa Vander Ginst OE/ERK/Archeoloog/2015/00030
Studiebureau Archeologie bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00002

Initiatiefnemer: Stad Mortsel

Locatie: Mortsel, Gasthuishoeven (fig. 2.1)
Bounding box: punt 1: x: 156998, y: 207610
punt 2: x: 157223, y: 207798
Mortsel, Afd. 2, Sectie B, percelen 176(3), 188k, 188l, 188n, 188h en 215d(deel)

Oppervlakte: 6920 m^2

Relevante termen: Kempen, metaaltijden/Romeinse periode, nieuwe/nieuwste tijd, WO II.

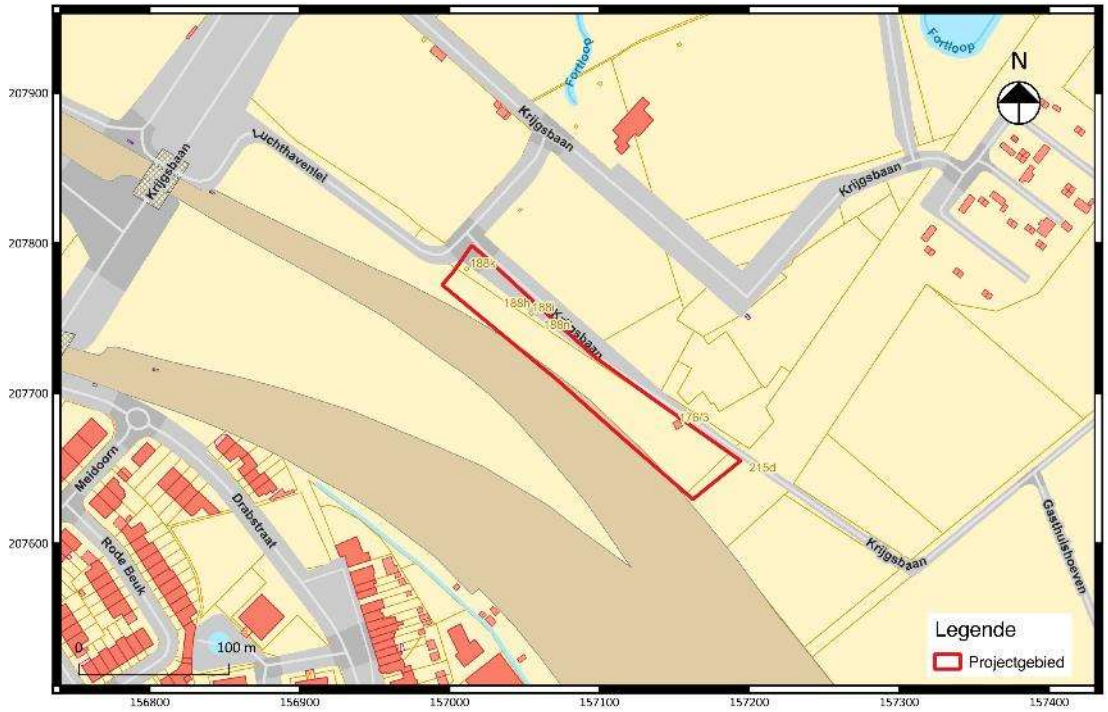

Fig. 2.1: kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied.

2.2 Gemotiveerd advies

Het inrichtingsplan van het projectgebied omvat de aanleg van een parking ten zuiden van het Sportlandschap. Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 6920 m^2. Dwars doorheen het

projectgebied wordt een wegenis in cementbeton aangelegd. De overige ruimte wordt bedekt met grasbetontegels om dienst te doen als parkeerzone en beplant (hagen en hoogstambomen).
De terreindoorsnedes tonen dat de bodemingreep ter hoogte van de wegenis een diepte zal bereiken van ca. 53 cm onder het huidige maaiveld. De oppervlakte van deze bodemingreep bedraagt een strook van 1583 m^2. De parking ten noorden en ten zuiden van deze wegenis wordt aangelegd met grasbetontegels die de bovengrond tot 40 cm diep zullen roeren. Voor de inplanting van de hoogstambomen verspreid over het terrein zullen lokaal putten tot 100 cm diep worden uitgegraven.

Het projectgebied bezit in theorie een groot archeologisch potentieel. Talrijke archeologische waarnemingen in de directe omgeving wijzen op menselijke aanwezigheid vanaf de steentijd. Net ten oosten van het projectgebied werd een kleinschalig landbouwbedrijf uit de midden-Romeinse tijd opgegraven. Ook ten noordoosten van het projectgebied werd de aanwezigheid van bewoningssporen uit de late ijzertijd en (laat) Romeinse periode vastgesteld.
Historisch kaartmateriaal toont verder de aanwezigheid van een kleine gebouwencluster gegroepeerd langs een thans verdwenen NW-ZO-georiënteerde weg die zich volgens de georeferentie van de kaarten binnen en quasi parallel aan het projectgebied zou bevonden hebben. Deze situatie is duidelijk afgebeeld op de Ferrariskaart (1771-1777); op recentere kaarten neemt de bebouwing geleidelijk af.
Te midden van het projectgebied (en mogelijk deels overlappend met de gebouwencluster op de historische kaarten) wordt vervolgens allicht tijdens WOII een weg aangelegd met zijwegen en barakken. Deze configuratie is te zien op een kaart en op een luchtfoto uit 1944. De weg zelf lijkt nog voor te komen op recente luchtbeelden.
Ondanks dat het terrein direct ten noorden van het projectgebied grotendeels verstoord bleek, wezen controleboringen binnen het projectgebied uit dat het archeologisch vlak mogelijk bewaard is op een diepte van 0,40-0,80 m onder het huidige maaiveld. Dit betekent dat mogelijk aanwezige archeologische waarden in het algemeen potentieel goed bewaard zijn en bedreigd worden door de geplande werken. Naar analogie met de aangetroffen resten uit de nabije omgeving wordt dan voornamelijk aan late ijzertijd/Romeinse periode gedacht, en op basis van cartografische gegevens aan resten uit de nieuwe en nieuwste tijd (WOII).

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

De doelstelling van dit uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem betreft het formuleren van uitspraken omtrent de aan- of afwezigheid van één of meerdere archeologische vindplaatsen en het potentieel op archeologische kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Is verder archeologisch onderzoek nodig?

De onderzoeksmethode beslaat de oppervlakte van 6920 m^2, zoals die is afgebakend op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (fig. 2.3). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen van het assessment beantwoord zijn. Op vraag van de opdrachtgever wordt gekozen voor het uitgesteld traject.

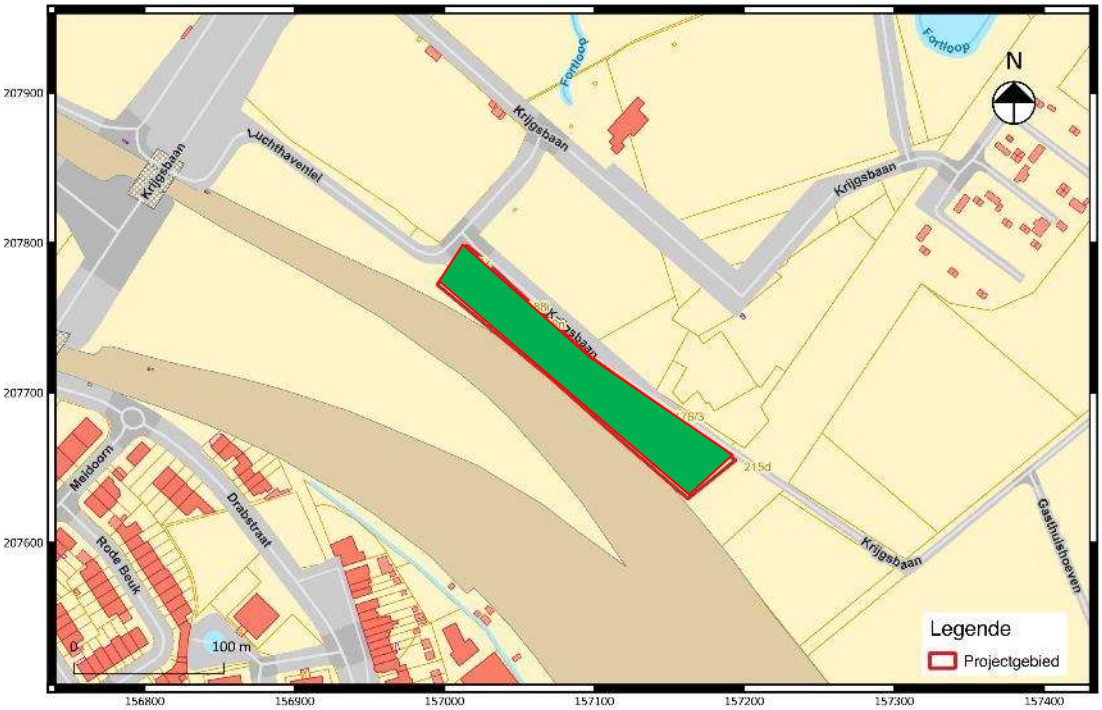

Fig. 2.2: Kadasterplan met inkleuring van de delen van het projectgebied die in aanmerking komen voor het vooronderzoek (©CADGIS).

2.3.2 Onderzoeksmethode

De keuzes van de methodes voor verder vooronderzoek en het wel/of niet uitvoeren van deze onderzoeken, worden gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?
2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein?
3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief om de methode toe te passen op het terrein?
4° is het NOODZAKELIJK om deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?

In eerste instantie wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering

Landschappelijke profielputten	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke bodemkundige situatie verwacht die het graven van landschappelijke profielputten noodzakelijk maakt. Het uitgevoerde bureauonderzoek heeft geen verwachting gecreëerd voor het specifiek aantreffen van een prehistorische artefactensite.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient er op gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uit maken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren.
Veldkartering	Nee	Binnen dit onderzoek biedt deze methode geen meerwaarde en zal dit vermoedelijk niet tot kenniswinst leiden.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Verkennend archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die wijzen op de specifieke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die wijzen op de specifieke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.

Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die wijzen op de specifieke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Het is nuttig deze methode toe te passen op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk inzicht biedt dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Omwille daarvan, en de verwachting dat er geen complexe verticale stratigrafie aanwezig is, is een proefsleuvenonderzoek aangewezen. De resultaten van een proefsleuvenonderzoek kunnen een antwoord verschaffen op de onderzoeksvragen sub 2.3.1.

Na afweging van de opportuniteit van elke individuele onderzoeksmethode wordt de combinatie van verschillende methoden afgewogen op basis van dezelfde criteria. Op basis van hogerstaande afwegingen wordt een vooronderzoek voorgesteld dat bestaat uit een **proefsleuvenonderzoek**.

2.3.3 Onderzoekstechnieken

Proefsleuvenonderzoek: techniek en motivatie
Voorafgaand aan de uitvoer van de proefsleuven is het aangewezen om het tracé van de verharding die ten midden van het terrein aangetroffen werd tijdens de terreinprospectie en die geacht wordt een restant te zijn van de weg die allicht tijdens WOII aangelegd werd, digitaal topografisch in te meten.
Waar mogelijk met de aanwezige begroeiing op het terrein is voorafgaand aan en tijdens de aanleg van de sleuven controle door middel van een metaaldetector steeds aangewezen om mogelijk aanwezige metalen objecten op te sporen.

De sleuven worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk hoofdstuk 8.6. De aangelegde proefsleuven hebben een breedte van 2 m met een maximale tussenafstand (van as tot as) van 15 m. Er wordt gekozen voor 2 m brede sleuven en niet voor 4 m brede omdat dit praktischer is in uitvoer. De proefsleuven worden om praktische reden in de lengterichting van het projectgebied aangelegd (fig. 2.3). De sleuven moeten minstens 10% van het volledige terrein beslaan, tenzij tijdens de uitvoering van de werken toch grote bodemverstoringen worden vastgesteld. In totaal moet minstens 12,5% van het terrein onderzocht worden. De resterende 2,5 % wordt door middel van kijkvensters aangelegd.

De proefsleuven en kijkvensters worden uitgegraven met een graafmachine met een tandenloze bak. De proefsleuven worden aangelegd op alle archeologische niveaus.
Hierbij wordt getracht om de (reeds digitaal ingemeten) verharding die geacht wordt bij de wegenis uit WOII te horen ter hoogte van de sleuven weg te halen en te kijken of er onder deze verharding mogelijk een dieper liggend archeologisch vlak bewaard gebleven is. Het weghalen van de verharding ter hoogte van de sleuven gebeurt wel onder voorbehoud van het praktisch haalbare in overleg met de erkende archeoloog en de uitvoerende kraanmachinist. Een mogelijk ouder niveau- waarbij dan bijvoorbeeld gedacht wordt aan eventueel bewaarde resten van de bewoning zoals deze op de historische kaarten afgebeeld staat, zal naast de verharding ook aangetroffen worden indien aanwezig en bewaard en zal mogelijk verstoord zijn door de verharding (en mogelijke gerelateerde gebruiks- en bewoningssporen), wellicht uit de periode van WOII.
Bij het leesbaar maken van het te registreren grondvlak dient tevens aandacht te worden besteed aan de aanwezigheid van lithisch materiaal. Hoewel er geen specifieke aanwijzingen zijn voor het voorkomen van een steentijdsite op het terrein, kan dit ook niet uitgesloten worden. Indien een steentijdsite wordt aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek, worden de artefacten in 3D geregistreerd. Het materiaal wordt tijdens het veldwerk voorgelegd aan een ervaringsdeskundige lithische artefacten.

De uitvoerders van het proefsleuvenonderzoek dienen niet te beschikken over bijkomende specifieke competenties ten opzichte van deze opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

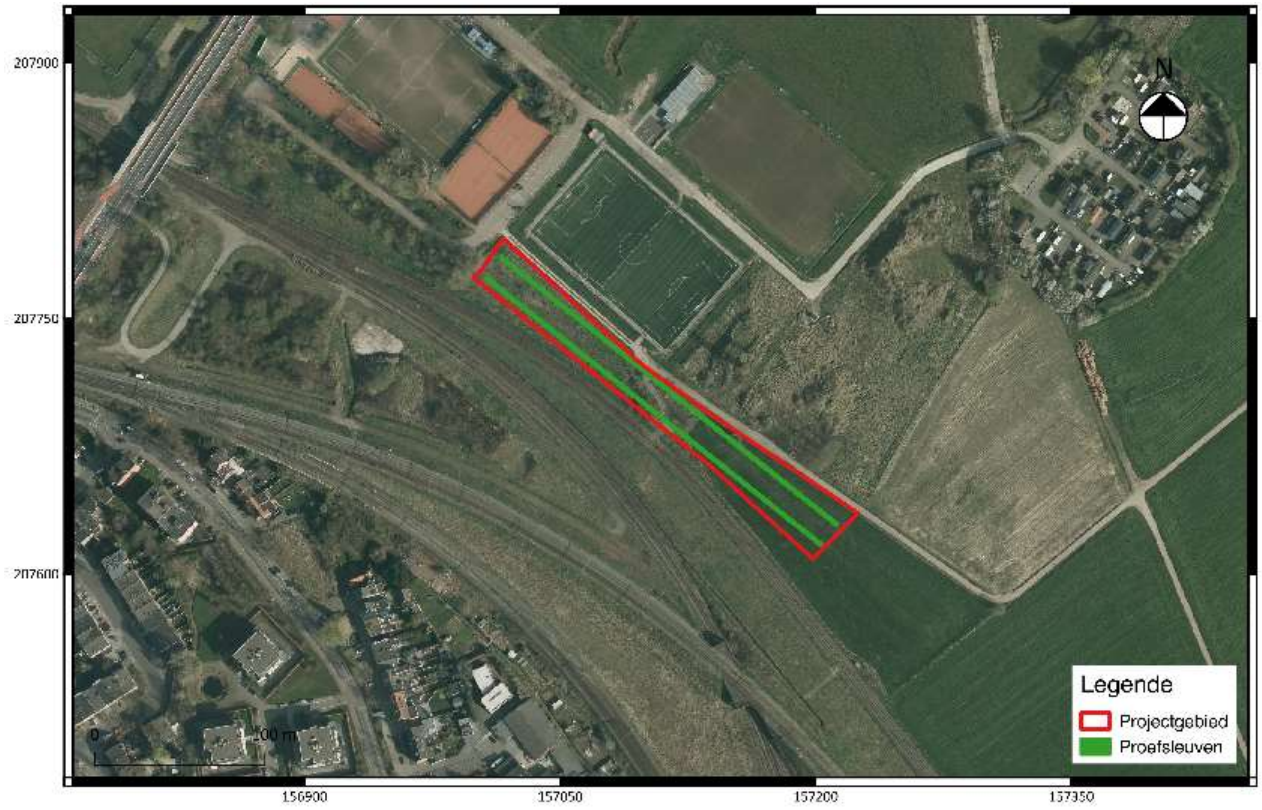

Fig. 2.3: Sleuvenplan met aanduiding van de proefsleuven in groen (geprojecteerd op de luchtfoto uit 2012).

2.3.4 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien.